

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
Р. ШЕЛУДЬКО

_____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПП 12 «СТРАХУВАННЯ»

Рівень вищої освіти –	початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти
Галузь знань –	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність –	051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма –	«Економіка»
Факультет –	менеджменту і економіки

Робоча програма навчальної дисципліни «Страхування» для здобувачів початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка».

« 27 » серпня 2020 р.

Розробник: **Нагаєва Галина Олександрівна**, к. е. н., старший викладач кафедри фінансів

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри фінансів.

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри фінансів,
професор
« 27 » серпня 2020 року

О. В. Олійник

Схвалено навчально-методичною комісією факультету менеджменту і економіки

Протокол № 2 від « 27 » серпня 2020 р.

Голова навчально-методичної комісії
факультету менеджменту і економіки,
к. е. н., доцент

Ю.Л. Філімонов

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 – Економіка	Вибіркова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
	1-й	-	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень – початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти	Лекції	
		22 год.	-
		Практичні, семінарські	
		22 год.	-
		Лабораторні	
		- год.	-
		Самостійна робота	
46 год.	-		
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: набуття глибоких теоретичних знань і практичних навичок з вузлових питань теорії та практики страхування в туристичній галузі.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення об'єктивної необхідності, сутності, функцій, принципів та класифікації страхування, його ролі в умовах формування ринкових відносин; питань щодо організації та напрямків розвитку страхового ринку і державного регулювання страхової діяльності; умов особистого, майнового страхування, страхування відповідальності, перестраховання з позицій вітчизняного та зарубіжного досвіду; особливостей та шляхів вдосконалення фінансової діяльності страхових компаній.

У результаті вивчення навчальної дисципліни фахівець повинен:

знати: сутність і зміст страхування, природу страхових ризиків та методи їх оцінювання; зміст і основні вимоги, які пред'являються до страхових договорів вітчизняним законодавством; права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання; процедуру підготовки та укладання страхового договору, умови його виконання як основного документа, що регулює взаємовідносини між страховою компанією і страхувальником; основи організації роботи страхових компаній щодо забезпечення потреб юридичних осіб і громадян у страхових послугах; основи побудови страхових тарифів із різних видів страхування, порядок формування доходів і витрат, оподаткування, організації резервів, оцінювання фінансової надійності страхових компаній та здійснення державного нагляду за їх діяльністю; умови здійснення основних видів особистого, майнового страхування та страхування відповідальності, перестраховання;

Підготовлений фахівець повинен вміти: підготувати та укласти страхову угоду, розраховувати страхові тарифи зі страхування від окремих ризиків, визначати величини страхових сум та страхових премій при укладанні страхових угод із різних видів страхування (особистого, майнового, відповідальності та перестраховання), розраховувати величину завданого збитку через настання страхової події та розмір страхового відшкодування за пошкоджене або втрачене майно, втрату працездатності, загибель або розлад здоров'я застрахованої особи тощо.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі у сфері економіки суб'єктів господарювання або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів сучасної економічної науки і характеризується певною невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Програмні компетентності:

загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації, у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах.

ЗК 7. Здатність працювати в команді та генерувати нові ідеї.

ЗК 8. Знання та розуміння предмета та характеру професійної діяльності, природи економічних законів та здатність діяти на їх основі.

спеціальні компетентності:

СК 12. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення з урахуванням їх правомірності у сфері господарської, фінансової, страхової та інших видів діяльності з застосуванням сучасного методичного інструментарію..

Програмні результати навчання:

ПРН 12. Ідентифікувати джерела та розуміти методику визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН 16. Визначати суми податків, зборів, платежів та складати розрахунки, декларації, інші документи щодо оподаткування.

ПРН 17. Приймати економічно обґрунтовані рішення на всіх етапах фінансових та страхових відносин.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Політекономія. 2. Фінанси.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни

1. Інвестування. 2. Податкова система.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1: Теоретичні основи страхування

Тема 1. Економічна сутність страхування

Необхідність і форми страхового захисту. Соціально-економічна сутність та зміст страхування як економічної категорії, його відмінні ознаки. Функції та принципи страхування. Роль страхування в період переходу до ринкової економіки. Класифікація страхування.

Тема 2. Страхові ризики та їх оцінювання

Сутність, роль та місце ризиків у страхуванні. Види ризиків та їх характеристика. Організація ризик-менеджменту і страхування.

Тема 3. Страхова організація

Поняття, статус страхової компанії та порядок створення. Види страхових компаній та їх характеристика. Організаційна структура страхової компанії. Органи управління страховою компанією та їхні функції. Ресурси страховика: порядок їх формування. Об'єднання страхових організацій: необхідність та функції.

Тема 4. Страховий ринок

Характеристика становлення та розвитку страхового ринку України. Структура та інфраструктура страхового ринку. Стан та тенденції розвитку страхових ринків.

Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності в Україні

Страхування в системі цивільного права. Правове забезпечення страхової діяльності в Україні та еволюція законодавчого поля в галузі страхування за період незалежності. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання. Державний

нагляд за страховою діяльністю та її регулювання. Шляхи удосконалення державної політики у галузі страхування.

Змістовий модуль 2: Галузі та види страхування, перестраховання

Тема 6. Особисте страхування

Необхідність, зміст та значення особистого страхування. Обов'язкове (державне особисте і особисте) та добровільне страхування. Особливості здійснення різних видів особистого страхування: страхування життя (пенсій), страхування від нещасних випадків та медичне страхування.

Тема 7. Страхування майна юридичних осіб

Економічна необхідність здійснення страхового захисту майнових інтересів суб'єктів господарювання. Структура та види майнового страхування. Системи страхового забезпечення та їх характеристика. Страхування транспортних засобів та вантажів. Страхування майна на випадок вогню, стихійного лиха та неправомірних дій третіх осіб. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування технічних ризиків.

Тема 8. Страхування майна громадян

Економічна необхідність здійснення страхового захисту майнових інтересів фізичних осіб. Особливості страхування будівель і споруд та іншого майна, що належить громадянам. Страхування тварин у господарствах громадян. Страхування домашнього майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Необхідність і значення страхування відповідальності, його зміст та структура. Страхування відповідальності на транспорті. Страхування професійної відповідальності та відповідальності роботодавців. Страхування відповідальності виробника за якість продукції. Страхування відповідальності за екологічне забруднення.

Тема 10. Страхування фінансово-кредитних ризиків

Економічний зміст страхування фінансово-кредитних ризиків. Організаційні форми страхування кредитів. Сутність та економічний зміст страхування депозитів. Страхування від втрат прибутку. Біржові та валютні ризики, їх страхування.

Тема 11. Основи перестраховання та співстрахування

Економічна необхідність перестраховання та його зміст. Методи перестраховання. Види договорів перестраховання. Співстрахування та механізм його дії.

Тема 12. Фінансові основи діяльності страхових організацій

Загальні принципи організації фінансової діяльності страховиків. Доходи та витрати страхової компанії Прибуток страхової організації та особливості його оподаткування. Страхові резерви: формування і розміщення. Фінансові показники діяльності страхової компанії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усього -го год.	у тому числі					Усього- го год.	у тому числі				
		л	п	інд.	с. р.	ісп ит		л	п	лаб	інд	с. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи страхування												
Тема 1. Економічна сутність страхування	8	2	2		4	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Страхові ризики та їх оцінювання	8	2	2		4	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Страхова організація	8	2	2		4	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Страховий ринок	8	2	2		4	-	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності в країні	8	2	2		4	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	40	10	10		20	-	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Галузі та види страхування, перестраховування												
Тема 6. Особисте страхування	7	2	2		3	-	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Страхування майна юридичних осіб	6	2	2		2	-	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Страхування майна громадян	7	2	2		3	-	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Страхування відповідальності	9	2	2		5	-	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Страхування фінансово-кредитних ризиків	8	2	2		4	-	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Основи перестраховування та співстрахування	7	2	2		3	-	-	-	-	-	-	-
Тема 12. Фінансові основи діяльності страхових організацій	6	-	-		6	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	50	12	12		26	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	22	22		46	-	-	-	-	-	-	-

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна сутність страхування	2
2	Тема 2. Страхові ризики та їх оцінювання	2
3	Тема 3. Страхова організація	2
4	Тема 4. Страховий ринок	1
5	Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності в Україні	1
	Разом	8

1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 6. Особисте страхування	2
2	Тема 7. Страхування майна юридичних осіб	2
3	Тема 8. Страхування майна громадян	2
4	Тема 9. Страхування відповідальності	2
5	Тема 10. Страхування фінансово-кредитних ризиків	2
6	Тема 11. Основи перестраховання та співстрахування	2
7	Тема 12. Фінансові основи діяльності страхових організацій	2
	Разом	14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна сутність страхування	4
2	Тема 2. Страхові ризики та їх оцінювання	4
3	Тема 3. Страхова організація	4
4	Тема 4. Страховий ринок	4
5	Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності в Україні	4
6	Тема 6. Особисте страхування	4
7	Тема 7. Страхування майна юридичних осіб	4
8	Тема 8. Страхування майна громадян	4
9	Тема 9. Страхування відповідальності	4
10	Тема 10. Страхування фінансово-кредитних ризиків	4
11	Тема 11. Основи перестраховання та співстрахування	2
12	Тема 12. Фінансові основи діяльності страхових організацій	4
	Разом	46

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

9. Індивідуальні завдання

1. Історичні передумови виникнення страхування.
2. Необхідність страхування в аграрному секторі економіки.
3. Функції страхування
4. Характеристика класифікаційних ознак у страхуванні
5. Форми страхування
6. Сутність і поняття ризику.
7. Ідентифікація ризиків.
8. Види ризиків та їх характеристика.
9. Необхідність управління ризиками.
10. Форми і методи управління ризиками.
11. Роль і місце страхового ринку на ринку фінансових послуг.
12. Внутрішнє і зовнішнє середовище страхового ринку.
13. Особливості функціонування страхового ринку України.
14. Організаційні основи організації страхових компаній.
15. Законодавчі вимоги до створення страховиків.
16. Види страхових компаній.
17. Ресурси страхових організацій.
18. Необхідність державного регулювання страхової діяльності.
19. Характеристика страхового законодавства України.
20. Закон України «Про страхування».
21. Необхідність страхового захисту життя, здоров'я та працездатності громадян.
22. Характеристика основних видів у особистому страхуванні.
23. Страхування від нещасних випадків.
24. Необхідність запровадження обов'язкового медичного страхування.
25. Необхідність і значення страхового захисту майна і майнових прав.
26. Системи страхового забезпечення.
27. Страхування майна громадян
28. Страхування майна юридичних осіб.
29. Особливості страхування в аграрному секторі економіки.
30. Поняття цивільної відповідальності та необхідність страхового захисту третіх осіб.
31. Характеристика основних видів страхування відповідальності.
32. Необхідність і суть перестраховання.
33. Особливості здійснення перестраховання в Україні
34. Співстрахування та механізм його дії.
35. Характеристика основних видів договорів перестраховання.
36. Методи перестраховання.
37. Характеристика доходів страхової компанії.
38. Витрати страхової компанії.
39. Особливості формування прибутку страхової компанії.
40. Оподаткування прибутку страховика.

10. Методи навчання

В системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання: пояснювально-ілюстративний, спонукальний, інструктивно-практичний, репродуктивний, діяльнісний, проблемного викладу, евристичний, дослідницько-пошуковий. Основними організаційними формами наведених

вище методів навчання є: лекції, семінарські і практичні заняття, ділові і дидактичні ігри, тренінги, дискусійні форми розгляду виробничих ситуацій, складання і рішення тематичних кросвордів, наукові семінари, дебатні турніри, реферативні читання, індивідуально-дослідні завдання, навчальні конкурси, тестування.

11. Методи контролю

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань (іспиту) за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль знань студентів здійснюється за трьома напрямками:

I – контроль систематичності та активності роботи на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання;

III – контроль за виконанням модульних завдань.

Проміжний контроль за опануванням дисципліни здійснюється за спеціально розробленими завданнями теоретичного та практичного характеру, які оцінюються за 100-бальною системою по кожному з модулів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							Залік	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100
25					35							40	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Навчальний посібник з дисципліни «Страховання».
2. Законодавча та нормативно-правова база.

14. Рекомендована література

Базова

1. Про страхування: Закон України (в редакції від 11 серпня 2013 р. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/2664-14>.
3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>
4. Про затвердження Порядку і правил обов'язкового страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування: Постанова КМУ. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/cardnpd>
5. Про затвердження Вимог щодо участі страхових компаній (страховиків) у страхуванні сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Розпорядження Нацфінпослуг № 1671 від 09.10.2012 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
6. Про приєднання України до Віденської Конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду: Закон України // Голос України. - 1996.- №41.
7. Інструкція про умови ліцензування страхової діяльності на території України та контролю за їх утриманням, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 29 червня 1993 Р. № 43. //Бюлетень нормативних актів Міністерства фінансів України. – 1993.- №4.
8. Методика розрахунку страхових внесків по обов'язковому страхуванню майна державних підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства економіки, Державного комітету по нагляду за страховою діяльністю та Міністерства фінансів України від 31 липня 1995 р. №124/48/131 //Зібрання постанов Уряду України. - 1995. - №9. – Ст. 305
9. Положення про Моторне (транспортне) страхове бюро: Постанова Кабінету Міністрів України //Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
10. Про вдосконалення механізму державного регулювання тарифів у сфері страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 1994 р. №358 // Зібрання постанов Уряду України. – 1995. - №4. – Ст. 305.
11. Про встановлення кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які здійснюють актуарні розрахунки: Наказ Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю від 17 листопада 1997 р. № 75 // Україна Business. – 1997. – 26 листопада. – Ст. 4.

12. Про затвердження Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова Кабінету Міністрів України // Урядовий кур'єр. – 1997. – 21 січня.
13. Про порядок утворення та державної реєстрації Авіаційного страхового бюро і Морського страхового бюро: Постанова Кабінету Міністрів України // Україна – Бізнес. – 1998. – 13 травня.
14. Про створення мережі закладів з організації надання медичної допомоги “Асістанс – Україна”: Постанова Кабінету Міністрів України // Україна – Бізнес. – 1998. – 23 грудня.
15. Повітряний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №25. – 22 червня.
16. Кодекс торгівельного мореплавства України // Голос України. - 1995. – №127-128.
17. Про обов'язкове особисте страхування на повітряному, залізничному, морському, внутрішньому водному і автомобільному транспорті. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 1993 р. № 155 // Зібрання постанов Уряду України. 1993. - №6. - Ст. 113.
18. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності // Постанова Кабінету Міністрів України №1000 від 11 липня 2002 р.
19. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків // Постанова КМУ №590 від 23 квітня 2003 р.
20. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяна третім особам // Постанова КМУ №944 від 9 липня 2002 р.
21. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів // Постанова КМУ №733 від 1 червня 2002 р.
22. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова КМУ №959 від 14 серпня 1996 р.
23. Про затвердження розмірів страхових платежів за звичайними договорами обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів на території України: Постанова КМУ N 1228 від 26 вересня 2001 р.
24. Про затвердження Положення про порядок і умови обов'язкового особистого страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд): Постанова КМУ №232 від 3 квітня 1995 р.
25. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежно- і вибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру // Постанова КМУ №1788 від 16 листопада 2002 р.

26. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів // Постанова КМУ №1219 від 19 серпня 2002 р.
27. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї // Постанова КМУ №402 від 29 березня 2002 р.
28. Про Затвердження Інструкції про порядок реєстрації у державній авіаційній адміністрації України страховиків (перестраховиків), які здійснюють обов'язкове авіаційне страхування // Наказ МТУ від 24.12.98 № 550.
29. Протокол щодо зміни Варшавської конвенції для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, підписана у Варшаві 12.10.1929р., підписаний у Гаазі 28.09.1955 р.
30. Конвенція про збитки, заподіяні іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні, підписана у Римі 07.10.1952 р. Електронний ресурс: Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_231.
31. Конвенція, додаткова до Варшавської конвенції для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, що здійснюються особою, яка не є перевізником по договору, підписана у Гвадалахарі 18.09.1961 р.
32. Резолюція Європейської Конференції цивільної авіації (ЕСАС/25-1) щодо мінімального рівня страхового покриття відповідальності авіаперевізників перед пасажирами та третіми особами 13.12.2000 р.
33. Александров В.Т., Бандурка О.М., Ворона О.І. та ін. Страхова справа. Інтегрований навч. комплекс. – Книга 1. Страхування. Страхові послуги. – К.: НВП “АВТ”, 2003. – 639 с.
34. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – 5-те вид., стереотип. – К.: Знання, 2006. – 351 с.
35. Вовчак, О. Д. Страхові послуги : навчальний посібник / О. Д. Вовчак, О. І. Завійська. – Львів: "Компакт-ЛВ", 2007. – 656 с.
36. Говорушко, Т. А. Страхові послуги: навчальний посібник / Т. А. Говорушко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : ЦУЛ, 2008. - 344 с.
37. Говорушко Т.А. Страхові послуги: Підручник / Т.А. Говорушко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
38. Клапків М.М. Страхування фінансових ризиків: монографія. – Тернопіль: Економ. Думка, карт-бланш, 2002. – 570с.
39. Павлов В.І. Страхові послуги: навч. посібник / В.І.Павлов, Н.М. Білоус. – Рівне:НУВГП, 2010. – 109 с.
40. Страхові послуги: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / За заг. ред. Т. М. Артюх. - К.: КНЕУ, 2000. - 124 с.
41. Страхові послуги: Підручник / С.С.Осадець, Т.М.Артюх, О.О.Гаманкова, та ін.; Кер. авт. кол. й наук. ред. проф. С.С.Осадець і доц. Т.М.Артюх. – К.: КНЕУ, 2007. – 464 с.
42. Страхування. Навч.-метод. посібник / За заг. ред. О. О. Гаманкової. - К.: КНЕУ, 2000. -120 с.

43. Страхування: Підручник/Кер. авт. колект. і наук ред. С.С. Осадець. – 3-ге вид. – К. : КНЕУ, 2006.- 599 с.
44. Таркуцяк А.О. Страхіві послуги: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 584 с.
45. Шумелда Я. Страхування: навч. посібник.- 2-ге вид. – Тернопіль: Джура, 2006. – 296 с.
46. Яворська, Т. В. Страхіві послуги: навчальний посібник / Т. В. Яворська. - Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. - К. : Знання, 2008. - 350 с.

Допоміжна

1. Аленичев В. В., Аленичева Т. Д. Страхование валютных рисков, банковских и экспортных коммерческих кредитов. - М.: ТОО "ИСТ-СЕРВИС", 1994. -114с.
2. Артамонов А. П. Практика непропорционального перестрахования. М.: ИД "Страховое ревью", 2000.
3. Бойко А.В. Страхование и актуарные расчеты. М.: РОХОС, 2004. – 96 с.
4. Боков В. В., Забелин П. В., Федцов В. Г. Предпринимательские риски и хеджирование в отечественной и зарубежной экономике: Учеб. пособие. - М.: ПРИОР, 1999. - 128 с.
5. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. - К.: Борисфен, 1996. - 336 с.
6. Волгин В. В. Страхование гражданской ответственности владельцев транспортных средств – М.: Ось-89, 2002. – 112 с.
7. Миронов А. А., Таранов А.М., Чейда А.А. Медицинское страхование. - М.: Наука, 1994. - 312 с.
8. Словарь страховщика / С. Л. Ефимов, Л. Ш. Лозовский, Б. А. Райзберг, А. А. Ратновский. - М.: Экономика, 2000. - 322 с.

15. Інформаційні ресурси

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, інтернет-мережа, бібліографічні, бібліотечні. Серед них інтернет-сайти Міністерства аграрної політики та продовольства України, Головних управлінь агропромислового розвитку на обласному та районному рівнях, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій. Інформаційні сайти: 1. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>; <http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>; <http://www.liga.kiev.ua>. 2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>. 3. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.kiev.ua>. 4. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com>.